

Asia: VN/8871/2019

Lausuntopyyntö hallituksen esitysluonnoksesta eduskunnalle sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisen uudistusta ja maakuntien perustamista koskevaksi lainsäädännöksi

Taustatiedot

Onko vastaaja

järjestö

Vastaajatahon virallinen nimi

Kuuloliitto ry

Vastauksen kirjanneen henkilön nimi ja mahdolliset yhteystiedot

Anniina Lavikainen, anniiina.lavikainen@kuuloliitto.fi, 0503034841

Viranomaisille: Lausuntovastauksen käsitelleen toimielimen nimi ja käsittelypäivämäärä

-

Kysymyksiä uudistuksen tavoitteista

1. Voidaanko esityksellä kaventaa väestön terveys- ja hyvinvointieroja sekä parantaa palvelujen yhdenvertaista saatavuutta? Jos ei, niin miten ehdotusta tulisi siltä osin muuttaa?

Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen saatavuudessa ja yksityiskohdissa on eroja Suomessa alueesta riippuen. Tämä koskee myös lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälinepalveluja, kuten esityksessä useamman kerran todetaankin. Kuuloliitto kannattaa sitä, että sote-palvelujen järjestämistä vastuu siirtyy laajemmille alueille kuin yhden kunnan vastuulle. Suuremmalla väestöpohjalla on mahdollista saada myös kustannushyötyjä palvelujen tuottamisessa. Kuulovammaisten kokemus on, että erityisesti muissa kuulemisen apuvälineiden myöntämisessä kuin kuulokojeissa sekä vammaispalveluina saatavissa välineissä ja palveluissa on isoja eri sairaanhoitopiirien ja kuntien kesken.

Kuuloliitto korostaa, että sote-uudistuksessa tulee tunnistaa se, että lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineisiin panostaminen voi tuottaa kustannussäästöjä pitkällä aikavälillä, kun kuulovammainen henkilö pystyy toimimaan itsenäisemmin. Valtakunnalliset lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineiden luovutusperusteet -oppaan uudistamisen yhteydessä järjestetyssä webinaarissa todettiin, että jatkossa tulee yhä vahvemmin selvittää myös apuvälineiden luovuttamisen vaikuttavuutta ja kustannusvaikuttavuutta. Tämä on sinällään kannatettavaa mutta laskelmissa on otettava huomioon myös ne kustannukset, jotka syntyvät, jos ihminen jää ilman kuntoutusta ja tarvitsemaansa apuvälinettä. Kuuloliitto korostaa, että jo nyt ikääntyneiden kuulo-ongelmat ovat Suomessa ja Euroopassakin alitunnistettuja terveysongelmia, jotka hoitamattomana voivat tuoda muita sote-kustannuksia. Ikääntyneen hoitamaton kuulovamma voi esimerkiksi lisätä riskiä muistiongelmiin, masennukseen, kaatumisiin sekä kaventaa ikääntyneen elinpiiriä ja sosiaalisia suhteita.

Kuuloliitto esittää huolensa, miten tunnistetaan sote-uudistuksessa ne palvelutarpeet, jotka ovat jo nyt alitunnistettuja ja joista ei ole saatavilla rekisteritietoja. Suomessa ei ole olemassa kuulovammoista samanlaista rekisteriä, kuten esimerkiksi näkövammoista on. Ruotsissa on olemassa laaturekisterit myös kuulovammoista, joiden avulla on mahdollista saada tarkempaa tietoa esimerkiksi vuosittain tehdyistä kuulokojesovituksista eri ikäryhmissä. Kuuloliitto esittää, että osana sote-uudistusta varmistetaan myös se, Suomessa on jatkossa saatavilla rekisteritietoa kuulovammoista ja niihin liittyvien palvelutarpeiden kehittymisestä. Yksittäisten tutkimusten ja selvitysten perusteella on tiedossa, että Suomessa tehdään kuulokojesovituksia väestötasolla vähemmän kuin Ruotsissa, Norjassa ja Tanskassa.

On varmistettava, että sote-uudistuksessa pysyvät mukana koko ajan myös sosiaalipuolen palvelujen kehittäminen terveydenhuollon kehittämisen rinnalla. Onnistuneella vertikaalisella ja horisontaalisella SOTE-integraatiolla voidaan vaikuttaa sosiaali- ja terveydenhuollon kustannuksiin ja niiden kehittymiseen. Lisäksi sote-integraatio varmistaa sen, että asiakkaiden palvelutarpeisiin vastataan kokonaisvaltaisesti ja yksilöllisiä tarpeita vastaavasti. Vaativammissa palvelutarpeissa korostuu erityisesti vastuutyöntekijän merkitys ja asiakas/kuntoutussuunnitelman tekeminen.

Vaikka sote-uudistuksessa painotetaan vahvoja sote-keskuksia ja erityistason palvelujen jalkautumista sote-keskuksiin niin silti on syytä muistaa, että tiettyjä palveluja, kuten vaativat apuvälinepalvelut, on tarpeen keskittää. Vain näin voidaan varmistua siitä, että palvelujen laatu pysyy riittävän hyvänä.

Digitalisaation lisääntyminen sosiaali- ja terveydenhuollon palveluissa on kannatettavaa mutta on varmistuttava siitä, että digitaaliset palvelut ovat lähtökohtaisesti myös vammaisille esteettömiä ja saavutettavia. Lisäksi on huomioitava se, että ihmisten digitaaliset taidot ovat vaihtelevia ja aina on ihmisryhmiä, jotka tarvitsevat myös lähipalveluja.

Väestön hyvinvoinnin turvaamisessa ovat keskeisessä roolissa myös erilaiset vamma- ja sairauskohtaiset järjestöt, kuten Kuuloliitto ja sen paikalliset kuuloyhdistykset. Vammakohtaisessa yhdistys- ja järjestötoiminnassa organisoidaan vertaistukea ja -toimintaa, jotta tiettyyn vammaryhmään kuuluvilla on mahdollisuus tavata samassa tilanteessa olevia ihmisiä ja kuulla heidän kokemuksistaan. Muiden vertaisten tapaaminen auttaa omaan pysyvään vammaan sopeutumisessa ja uudenlaisen arjen opettelussa. Lisäksi järjestöt järjestävät julkisia palveluja täydentävää toimintaa, kuten kuuloyhdistysten vapaaehtoisten järjestämä kuulolähipalvelutoiminta, joka on matalan kynnyksen ohjausta ja neuvontaa kuulokojeen käyttöön. Suomalaisten järjestöjen toimintaedellytykset tulee varmistaa kaikilla eri toiminnan tasoilla. Vain näin voidaan varmistaa vammaisten henkilöiden hyvinvoinnin turvaaminen.

2. Voidaanko esityksellä kehittää pelastustoimen palvelujen saatavuutta, yhdenmukaisuutta ja vaikuttavuutta valtakunnallisesti, alueellisesti ja paikallisesti? Varmistaako esitys pelastustoimen pelastustoiminnan ja sosiaali- ja terveystoimen ensihoitopalvelujen synergiahyödyt? Jos ei, miten ehdotusta tulisi kehittää?

Kuuloliitto näkee, että pelastustoimen järjestämisessä on tärkeää varmistaa maakuntien pelastustoimen valmiudet kohdata vammaisia ihmisiä ja ottaa heidän tarpeensa huomioon pelastustoimissa. Kuulovammaisten kannalta tämä tarkoittaa esimerkiksi pelastusilmoituksen antamista myös muussa kuin auditiivisessa muodossa.

3. Toteutuuko demokratia esityksessä riittävällä tavalla? Jos ei, miten esityksen kansanvaltaisuutta voisi vahvistaa?

Osaltaan voidaan nähdä, että suuremmat maakunta-alueet vievät päätöksenteon kauemmaksi tavallisesta kansalaisesta kuntapäätökseen verrattuna. Esimerkiksi Uudenmaan suurella alueella kansalaisten ja järjestöjen vaikutusmahdollisuudet voivat jäädä ohuiksi. Kuuloliitto kannattaa kuitenkin esityksessä esitettyjä osallistavia päätöksenteon elementtejä, esimerkiksi kuulemisia erilaisin keinoin. Suomi on ratifioinut YK:n vammaisten ihmisoikeussopimuksen ja sen mukaisesti vammaiset henkilöt ja heitä edustavat järjestöt tulee ottaa mukaan kaikkeen päätöksentekoon, joka koskettaa vammaisten elämää. Maakunnallisten vammais- ja vanhusneuvostojen sekä nuorisovaltuustojen lisäksi on käytettävä laajasti muita osallistamisen menetelmiä ja huolehdittava, että osallistaminen tehdään esteettömällä ja saavutettavalla tavalla sekä laajasti erilaisia vammaisia kuullen.

Samalla Kuuloliitto esittää kuitenkin huolensa maakunnallisten vammaisneuvostojen tosiasiallisista vaikuttamismahdollisuuksista. Tällä hetkellä kunnallisten vammaisneuvostojen osalta on kokemuksia siitä, ettei vammaisilla ja heitä edustavilla järjestöillä ole varsinaisia vaikuttamisen mahdollisuuksia kunnassa. Kuuloliitto ehdottaakin, että sote-lakipaketin jatkovalmistelussa vahvistetaan tulevien vammaisneuvostojen asemaa, jotta niillä on tosiasiallinen mahdollisuus vaikuttaa maakunnassa vammaisten henkilöiden elämää koskeviin päätöksiin. Yhdymme Vammaisfoorumin näkemyksiin, että maakunnallisille vammaisneuvostoille on hyvä säätää tehtäväksi selvittää, arvioida ja lausua, miten sote-maakuntavaltuuston päätökset vaikuttavat vammaisten palvelujen ja oikeuksien käytännön toteutumiseen.

Kysymyksiä sote-maakuntalaista

4. Muodostaako sote-maakuntalaki tarkoituksenmukaisen yleislain tulevien sote-maakuntien hallinnon ja talouden järjestämiselle?

kyllä pääosin

5. Sote-maakuntalain 6 §:ssä säädetään maakunnan mahdollisuudesta alueellaan ottaa hoitaakseen sen lakisääteisiä tehtäviä tukevia tehtäviä sekä harjoittaa vähäriskistä liiketoimintaa, joka tukee sen lakisääteisten tehtävien toteuttamista. Tukeeko ehdotettu sääntely maakunnan itsehallinnon toteuttamista?

kyllä pääosin

6. Sote-maakuntalain 5 luvussa säädetään sote-maakunnan asukkaiden osallistumisoikeuksista. Ovatko osallistumisoikeudet turvattu esityksessä riittävällä tavalla?

kyllä pääosin

7. Sote-maakuntalain 8 luvussa säädetään sote-maakuntien yhteistoiminnasta. Onko siitä esitetty säädettäväksi sote-maakuntien toiminnan ja yhteistyön näkökulmasta tarkoituksenmukaisesti?

kyllä pääosin

8. Sote-maakunnan talouden ohjaus perustuu erityisesti sote-maakuntalakiin ja sote-maakuntien rahoituslakiin. Ohjaavatko sote-maakuntien rahoitusmalli ja sote-maakuntalain mukainen taloudenohjausmekanismi sote-maakuntien taloudenhoitoa tarkoituksenmukaisella tavalla?

ei kantaa

9. Sote-maakuntalain 3 luvussa säädetään muun ohella sote-maakunnan lainanottovaltuudesta sekä investointien ohjauksesta koko julkisen talouden tasapainon huomioon ottavalla tavalla. Sote-maakunnille siirtyvien toimitilojen hallinnoinnista ei esitetä erikseen säädettäväksi. Turvaako ehdotettu investointien rahoitus- ja ohjausmalli tarpeellisten investointien toteuttamisen tarkoituksenmukaisella tavalla? Vastauksessa voi ottaa kantaa toimitilojen hallinnoinnin järjestämiseen paikallisella, alueellisella tai valtakunnallisella tasolla.

ei kantaa

10. Maakuntalain pykäläkohtaiset muutosehdotukset. OHJE: Erittele vastaukseen, mihin pykälään muutosehdotus liittyy lisäämällä pykälän numero ennen muutosehdotusta. Tee näin jokaisen pykälän kohdalla, jota kommentoit.

32§ Kuuloliitto näkee, että maakuntalakiin on lisättävä nykyisen kuntalain sisältöjä vastaava kohta: "Vammaisilla henkilöillä sekä heidän omaisillaan ja järjestöillään tulee olla vammaisneuvostossa riittävä edustus.", jotta kyetään takaamaan vammaisten riittävä edustus maakunnallisissa vammaisneuvostoissa. Lisäksi on varmistettava, että osallistaminen tehdään esteettömissä tiloissa ja kaikille vammaisille saavutettavin keinoin.

11. Muut vapaamuotoiset huomiot maakuntalaista.

Kysymyksiä sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislaista

12. Muodostaako sote-järjestämislaki tarkoituksenmukaisen yleislain julkisen sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämiselle?

kyllä pääosin

13. Turvaavatko sote-järjestämislain säännökset sosiaali- ja terveystalvelujen yhdenvertaisen saatavuuden?

kyllä pääosin

14. Varmistaako laissa esitetty tehtävien määrittely kunnan ja maakunnan osalta väestön hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen toteutumisen? ”

kyllä pääosin

15. Turvaako 8 §:n sääntely sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisvastuun toteutumisen riittäväällä ja tarkoituksenmukaisella tavalla?

kyllä pääosin

16. Onko 12 §:n sääntely ostopalvelujen hankkimisesta ja 12 a §:n sääntely vuokratyövoiman käytöstä tarkoituksenmukainen ja toteutettavissa käytännössä?

ei kantaa

17. Ovatko 13 §:n mukaiset yksityistä palveluntuottajaa koskevat vaatimukset perusteltuja

kyllä

18. Onko 16 §:n sääntely yksityisen palveluntuottajan alihankinnasta tarkoituksenmukainen ja toteutettavissa käytännössä?

ei kantaa

19. Onko sote-maakuntien yhteistyöaluetta ja yhteistyösopimusta koskeva 33–36 §:n sääntely kokonaisuudessaan tarkoituksenmukainen?

ei kantaa

20. Turvaako 37 §:n sääntely kaksikielisten sote-maakuntien yhteistyöstä osaltaan ruotsinkielisten palveluiden saatavuuden?

ei kantaa

21. Onko 49 §:n sääntely valmiuskeskuksesta tarkoituksenmukainen ja perusteltu?

ei kantaa

22. Minkä sote-maakunnan tehtäväksi tulisi säätää ruotsinkielisten palvelujen kehittämisen tukeminen (31 §) koko maassa?

23. Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislain pykäläkohtaiset muutosehdotukset. OHJE: Erittele vastaukseen, mihin pykälään muutosehdotus liittyy lisäämällä pykälän numero ennen muutosehdotusta. Tee näin jokaisen pykälän kohdalla, jota kommentoit.

4§

Kuuloliitto haluaa korostaa, että pykälässä 4 §. Palvelujen saatavuus ja saavutettavuus mainitussa asiakkaan tarpeen määrittelyssä tulee huomioida objektiivisten näkemysten lisäksi asiakkaan subjektiivinen kokemus ja näkökulma. Erityisesti sosiaalipalveluissa korostuu myös asiakkaan kokemuksen kuuleminen tarpeiden määrittelyssä. Kuuntelemalla myös asiakkaan subjektiivista kokemusta voidaan varmistua siitä, että palvelut vastaavat asiakkaan todellisiin tarpeisiin. Erityisesti elämänmittaisen tai pysyvän vammaisuuden osalta on erittäin tärkeää, että sote-palveluissa yhteistyö asiakkaan ja ammattilaisen kannalta toimii ja myös asiakkaan näkemykset otetaan huomioon.

Pykälässä 4 todetaan myös, että sosiaali- ja terveyspalvelujen järjestäjän tulee arvioida eri väestö- ja asiakasryhmien palvelutarvetta, suunnata voimavaroja todettujen tarpeiden perusteella ja yhtenäistää hoito- ja palvelukäytäntöjä. Toiminnan tarkastelussa on tärkeää arvioida päätösten vaikutuksia eri väestöryhmille ja palvelujen yhdenvertaista laatua. Tarkastelun kohteena on eri väestöryhmien yhdenvertainen pääsy sosiaali- ja terveyspalveluihin ja mahdollisuudet hyödyntää sosiaali- ja terveyspalveluita. Kuuloliitto muistuttaa tässä yhteydessä, että tällä hetkellä kuulonkuntoutuksen ja kuulovammaisten tarvitsemien muiden sote-palvelujen saatavuudessa on isoja eroja Suomen eri alueilla. Ylipäätään erityisesti ikääntyneiden kuulo-ongelmat ovat alitunnistettu terveyshaaste, jolla hoitamattomana on merkittäviä kansanterveydellisiä ja -taloudellisia vaikutuksia. Tulevien maakuntien on tunnistettava kuulo-ongelmat ja niiden vaikutukset aiempaa paremmin. Ikääntyneiden hoitamaton kuulovamma lisää muiden sote-palvelujen tarvetta ja voi aiheuttaa ikääntyneelle lisää terveydellisiä ja sosiaalisia haasteita. Panostamalla laadukkaisiin ja määrällisesti riittäviin kuulonkuntoutuksen palveluihin, maakunta säästää pidemmällä aikavälillä ja kuulovammaisen yksilön elämänlaatu paranee.

Yhdymme Vammaisfoorumin näkemyksiin siitä, että esteettömyys tulee varmistaa lakitasoisesti jo järjestämislain 4 §:n 2 momentissa, jotta esteettömyys on velvoittavasti huomioitava myös sote-maakuntien yhteistyösopimuksissa sekä palvelutuotannossa sitä koskevissa sopimusehdoissa. Esteettömyys tulee ottaa ehdoksi kaikkiin sote-maakunnan tekemiin sopimusehtoihin, konserniohjaukseen, maakunta- ja palvelustrategiaan sekä hallintosääntöön. Tämä on tarpeellista, jotta esteettömyyttä koskevat ehdot voidaan ulottaa sote-maakunnan ohjaukseen ja valvontaan sote-maakunnan järjestämisvastuulla olevia palveluita tuottavien yhteisöiden ja säätiöiden toimintaan.

7§

Kuuloliitto näkee hyvänä, että pykälässä 7 § Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen sote-maakunnassa, todetaan, että sote-maakunnan on tehtävä hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyössä

yhteistyötä muiden sote-maakunnassa toimivien julkisten toimijoiden sekä yksityisten yritysten ja yleishyödyllisten yhteisöjen kanssa. Sote-maakunnan on myös osaltaan mahdollisuksiensa mukaan edistettävä järjestöjen toimintaedellytyksiä hyvinvoinnin ja terveyden edistämisessä. Kuuloliitto näkee kuitenkin, että kirjauksen järjestöjen toimintaedellytysten edistämisen osalta tulee olla velvoittavampi, jolloin pykälän kirjaus kuuluisi: Sote-maakunnan on edistettävä järjestöjen toimintaedellytyksiä hyvinvoinnin ja terveyden edistämisessä.

24. Muut vapaamuotoiset huomiot sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislaita.

-

Kysymyksiä pelastustoimen järjestämislaita

25. Lain 8 §:ssä ehdotetaan säädettävän pelastustoimen järjestämisen valtakunnallisista tavoitteista. Säännöksessä luetellaan asiat, jotka valtakunnallisissa strategisissa tavoitteissa on määriteltävä. Luettelo ei ole tyhjentyvä. Ovatko säännöksessä luetellut kohdat tarkoituksenmukaisia?

-

26. Mikä pitäisi lisätä/mikä pitäisi poistaa?

-

27. Lain 13 §:ssä ehdotetaan säädettävän sote-maakunnan seuranta- ja arviointivelvollisuudesta. Lisäksi lain 16 §:ssä ehdotetaan säädettävän sote-maakunnan pelastustoimen omavalvonnasta. Onko sote-maakunnille ehdotettu seuranta-, arviointi- ja omavalvontakokonaisuus tarkoituksenmukainen?

-

28. Pelastustoimen järjestämislain 5 pykälässä säädetään tehtävien kokoaminen suurempiin kokonaisuuksiin, jos se on välttämätöntä palvelujen saatavuuden, yhdenmukaisuuden tai laadun turvaamiseksi taikka tehtävien vaativuuden tai niistä johtuvien suurten kustannusten perusteella. Ovatko säännöksessä esitetyt koottavat tehtävät perusteltuja?

-

29. Mitä kansainvälisessä pelastustoiminnassa hyödynnettäviä erityisresursseja (kalusto, muodostelmat) olisi tarkoituksenmukaista koota jonkun maakunnan/maakuntien hoidettavaksi?

-

30. Mitä kansainvälisen avunannon ja vastaanottamisen edellyttämiä toimintoja (hälyttäminen, varustaminen jne.) olisi tarkoituksenmukaista koota johonkin maakuntaan/maakuntiin ja jos kyllä, mihin maakuntaan/maakuntiin?

-

31. Pelastustoimen järjestämislain pykäläkohtaiset muutosehdotukset. OHJE: Erittele vastaukseen, mihin pykälään muutosehdotus liittyy lisäämällä pykälän numero ennen muutosehdotusta. Tee näin jokaisen pykälän kohdalla, jota kommentoit.

-

32. Muut vapaamuotoiset huomiot pelastustoimen järjestämislaista.

Kuuloliitto näkee, että pelastustoimen järjestämisessä on tärkeää varmistaa maakuntien pelastustoimen valmiudet kohdata vammaisia ihmisiä ja ottaa heidän tarpeensa huomioon pelastustoimissa. Kuulovammaisten kannalta tämä tarkoittaa esimerkiksi pelastusilmoituksen antamista myös muussa kuin auditiivisessa muodossa.

Kysymyksiä voimaanpanolaista

33. Sote-maakuntien aluejaon pohjana on kuntaperusteinen maakuntajako, josta säädetään voimaanpanolain 5 §:ssä. Onko ehdotettu aluejako tarkoituksenmukainen sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisen näkökulmasta?

ei kantaa

34. Sote-maakuntarakennelain 3 §:n mukaan maakuntajako toimii nykyiseen tapaan myös muiden valtion aluejakojen perustana. Lisäksi maakuntajako toimii maakuntien liittojen toimialuejaon pohjana. Onko ehdotettu 5 §:n mukainen aluejako tarkoituksenmukainen muun aluehallinnon näkökulmasta?

ei kantaa

35. Lakiehdotuksessa Etelä-Savon ja Pohjois-Savon maakuntia ehdotetaan muutettavaksi siten, että Enonkoski, Rantasalmi, Savonlinna ja Sulkava siirtyisivät Etelä-Savosta Pohjois-Savo. Muutos vaikuttaa sekä sote-maakuntaan että valtion aluejakojen pohjana olevaan maakuntajakoon. Mihin maakuntaan näiden kuntien tulisi kuulua ja mitä vaikutuksia vaihtoehtoilla olisi lausunnonantajan toimintaa:

-

36. Lakiehdotuksessa Uudenmaan maakunnan alueella sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä vastaisi neljä sote-maakuntaa (Itä-Uusimaan sote-maakunta, Keski-Uusimaan sote-maakunta, Länsi-Uusimaan sote-maakunta, Vantaa-Keravan sote-maakunta) sekä Helsingin kaupunki, joka ei kuuluisi mihinkään sote-maakuntaan. Muiden aluejakojen osalta Uudenmaan nykyinen maakunta olisi yksi kokonaisuus. Onko ehdotettu sääntely aluejakojen näkökulmasta tarkoituksenmukainen?

ei kantaa

37. Turvaako väliaikaisten toimielinten kokoonpano ja laissa säädetyt tehtävät uudistuksen toimeenpanon (7 - 8 §)?

ei pääosin

38. Voimaanpanolain 4 luvun mukaan sairaanhoitopiirien ja erityishuoltopiirien kuntayhtymät, sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen tehtäviin liittyvä kuntien ja eräiden kuntayhtymien irtain omaisuus, lomapalkkavelka ja sopimukset siirtyvät sote-maakunnille. Kuntien toimitilat ja kiinteistöt jäävät kuntien omistukseen. Onko omaisuusjärjestelyjä koskeva ratkaisu hyväksyttävä?

ei kantaa

39. Voimaanpanolain 4 luvussa säädetään kuntien oikeudesta saada valtiolta korvaus uudistukseen liittyvien omaisuusjärjestelyjen aiheuttamista välittömistä kustannuksista sekä korvausmenettelystä.

Korvaus kohdistuisi ensisijaisesti kunnille ja kuntayhtymille jääviin omaisuuseriin, esimerkiksi siirtymäajan jälkeen käytöstä poistuvien toimitilojen kustannuksiin. Onko kompensaatiosäntely hyväksyttävä?

ei kantaa

40. Voimaanpanolain 17 §:n mukaan kunnallisia sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen palveluja tuottavissa organisaatioissa työskentelevä henkilöstö siirtyisi maakuntien palvelukseen liikkeenluovutuksen periaatteiden mukaisesti. Lisäksi henkilöstö, joka muualla kunnan hallinnossa tai tukipalveluissa tekee pääasiallisesti sosiaali- ja terveydenhuollon tehtäviä, siirtyisi maakuntien palvelukseen. Onko henkilöstön siirtymisestä esitetty säädettäväksi henkilöstön aseman näkökulmasta tarkoituksenmukaisesti?

ei kantaa

41. Onko 28 §:n mukainen ulkoistamissopimusten mitättömyyttä koskeva sääntely perusteltu ja turvaako se osapuolten aseman riittävästi?

-

42. Turvaako Kärkullan toiminnan jakamista koskevat ehdotukset sen toiminnan jatkuvuuden sote-maakuntien toimintana?

-

43. Uudistus tulisi ehdotuksen mukaan voimaan vuoden 2023 alusta. Onko uudistus toteutettavissa uudistuksessa ehdotetussa aikataulussa?

kyllä pääosin

44. Voimaanpanolain pykäläkohtaiset muutosehdotukset. OHJE: Erittele vastaukseen, mihin pykälään muutosehdotus liittyy lisäämällä pykälän numero ennen muutosehdotusta. Tee näin jokaisen pykälän kohdalla, jota kommentoit.

-

45. Muut vapaamuotoiset huomiot voimaanpanolaista.

-

Kysymyksiä maakuntien rahoituslaista

46. Valtio rahoittaa pääosin perustettavien sote-maakuntien toiminnan, eli vastuu sosiaali- ja terveyspalveluiden ja pelastustoimen rahoittamisesta osoitetaan valtiolle. Onko ratkaisu uudistuksen tavoitteiden näkökulmasta tarkoituksenmukainen?

kyllä pääosin

47. Valtion rahoituksen taso kullekin varainhoitovuodelle perustuu lähtökohtaisesti sote-maakuntien edellisen vuoden laskennallisiin kustannuksiin. Valtion rahoituksen tasoa korotetaan vuosittain arvioidun palvelutarpeen muutoksen (7§), kustannustason (hintojen) (8 §), tehtävämuutosten (9 §) sekä toteutuneiden kustannusten perusteella (10 §). Palvelutarpeen muutoksen osalta esitykseen sisältyy valtion rahoituksen kasvua osittain hillitsevä tekijä siten, että arvioidusta tarpeen muutoksesta huomioidaan 80 %:n osuus kolmannesta vuodesta lähtien (36 §). Lisäksi sote-maakunnalla on oikeus

lisärahoitukseen, edellyttäen, että lain 11 §:ssä tarkoitetut edellytykset täyttyvät. Onko sote-maakunnilla riittävät taloudelliset edellytykset suoriutua lakisääteisistä tehtävistä?

ei pääosin

48. Ovatko sote-maakuntien valtion rahoituksen *sosiaali- ja terveydenhuollon tehtävien* rahoituksen määräytymistekijät (luku 3) ja niiden painokertoimet perusteltuja?

ei pääosin

49. Ovatko sote-maakuntien valtion rahoituksen *pelastustoimen tehtävien* rahoituksen määräytymistekijät (luku 4) ja niiden painokertoimet perusteltuja?

ei kantaa

a) Onko maakuntien rahoitukselle vuosille 2023–2029 esitetty siirtymäaika riittävä?

ei kantaa

b) Onko toistaiseksi pysyvä enimmäismuutostasaus kannatettava?

ei pääosin

51. Valtion rahoitus maksetaan sote-maakunnalle kuukausittain viimeistään kuukauden ensimmäisenä päivänä. Varainhoitovuoden tammikuussa ja kesäkuussa maksetaan molempina 2/12 koko vuoden rahoituksesta ja muina kuukausina jäljelle jäävä rahoitus yhtä suurina erinä (25 §). Sen lisäksi vuoden 2023 rahoituksen tammikuun maksuerästä puolet maksetaan sote-maakunnalle vuoden 2022 joulukuun 1 päivänä (37 §). Onko rahoituksen maksatuksen aikataulu maksuvalmiuden ja kassan hallinnan kannalta tarkoituksenmukainen?

ei kantaa

52. Maakuntien rahoituslain pykäläkohtaiset muutosehdotukset. OHJE: Erittele vastaukseen, mihin pykälään muutosehdotus liittyy lisäämällä pykälän numero ennen muutosehdotusta. Tee näin jokaisen pykälän kohdalla, jota kommentoit.

14§

Kuuloliitto näkee hyvänä, että rahoitus maakunnille tulee valtiolta. Kuuloliitto esittää kuitenkin suuren huolensa siitä, miten sote-maakunnille osoitettu rahoitus lopulta kussakin maakunnassa kohdennetaan eri palveluihin. Lisäksi Kuuloliitto on huolissaan siitä, että miten maakunnille suunnatussa rahoituksessa kyetään huomioimaan sellaiset tarvetekijät, joista ei ole saatavilla rekisteritietoja ja joita ei täten ole listattu sairauskohtaisiin tarvetekijöihin ollenkaan. Esimerkiksi tarvetekijöistä puuttuu kuulovammaisuus, kuulo-ongelmat. Jo tällä hetkellä on tiedossa, että ikääntyneistä useampi hyötyisi kuulokojeista kuin heistä sen todellisuudessa saa. Lisäksi viime aikaiset tutkimukset korostavat kuulovammojen kansantaloudellisen ja -terveydellisen merkityksen tunnistamista eri maissa, myös Suomessa. Kuuloliitto esittää, että pykälään 14 § Terveyden-, vanhusten- ja sosiaalihuollon palvelutarvekerroin, tulee saada jatkossa myös kuulovammaisuus tarvetekijäksi.

Lisäksi yhdymme Vammaisfoorumin ja muiden vammaisjärjestöihin lausuntoihin siitä, että esitys tällaisenaan mahdollistaa vammaispalvelujen alibudjetoinnin. Jatkotyössä tulee varmistaa, että kansallisia sosiaali- ja terveydenhuollon rekisterejä ja tilastotietoa kehitetään niin, että jatkossa on saatavilla rahoitusperusteisiin tietoa ja kustannusarvioita myös niistä merkittävistä tarvetekijöistä, joita ei nyt luetella 50 sairaustarvetekijän ryhmässä tai jotka eivät olet muuten rahoitustekijöissä listattuna, kuten kielitekiäjät, asukasmäärä ym. Näin varmistetaan paremmin se, että maakunnat suuntaavat resursseja myös niihin palvelutarpeisiin, kuten kuulonkuntoutukseen, jotka eivät ole nyt esityksessä auki kirjattuina.

Ylipäättään Kuuloliitto näkee, että yhteiskunnan tulee investoida tarpeisiin vastaaviin palveluihin, kuten kuulonkuntoutukseen, jotta säästytään muilta hoitamattoman sairauden tai vamman aiheuttamilta kuluilta. Esityksessä tulee ottaa huomioon myös hyvinvointiin investoimisen näkökulma kustannusten hillitsemisen ohessa.

53. Muut vapaamuotoiset huomiot maakuntien rahoituslaista.

-

Kuntien rahoitusta koskeva lainsäädäntö

54. Ovatko valtionosuusjärjestelmään esitetyt, sote-uudistuksesta aiheutuvien merkittävien kuntakohtaisten muutosten lieventämiseksi esitetyt tasausjärjestelyt hyväksyttäviä ja riittäviä (laki kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta 29 ja 30 §)?

ei kantaa

55. Ovatko valtionosuuskriteerit sekä niiden painotukset yleisesti ottaen perusteltuja (laki kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta, luku 2 sekä luonnos valtioneuvoston asetukseksi kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta)?

ei kantaa

56. Kuntien rahoitusta koskevan lainsäädännön pykäläkohtaiset muutosehdotukset. OHJE: Erittele vastaukseen, mihin pykälään muutosehdotus liittyy lisäämällä pykälän numero ennen muutosehdotusta. Tee näin jokaisen pykälän kohdalla, jota kommentoit.

-

57. Muut vapaamuotoiset huomiot kuntien rahoitusta koskevasta lainsäädännöstä.

-

Verolainsäädäntö

58. Pidättekö maakuntien rahoituksen keräämiseksi esitettyjä verojärjestelmän muutoksia hyväksyttävinä?

ei kantaa

59. Verolainsäädännön pykäläkohtaiset muutosehdotukset. OHJE: Erittele vastaukseen, mihin pykälään muutosehdotus liittyy lisäämällä pykälän numero ennen muutosehdotusta. Tee näin jokaisen pykälän kohdalla, jota kommentoit.

-

60. Vapaamuotoiset huomiot verolainsäädännöstä.

-

Maakuntien ja kuntien henkilöstöä koskeva lainsäädäntö

61. Kunnallista henkilöstöä koskevan lainsäädännön soveltamisalaa ehdotetaan muutettavaksi koskemaan myös maakuntien henkilöstöä. Maakuntien työnantajaedunvalvontaa hoitaisi uudella lailla säädettävä Kunta- ja maakuntatyönantajat KT. Onko henkilöstön asemasta ja työnantajaedunvalvonnasta esitetty säädettäväksi tarkoituksenmukaisesti?

ei kantaa

62. Onko eläkkeiden rahoittamisesta esitetty säädettäväksi tarkoituksenmukaisesti?

ei kantaa

63. Vapaamuotoiset huomiot henkilöstön asemasta ja/tai työnantajaedunvalvonnasta sekä eläkkeistä.

-

Uusimaa-laki

64. Turvaako Uudenmaan erillislaki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisen alueella yhdenvertaisesti muuhun maahan verrattuna?

ei kantaa

65. Turvaavatko HUSin lakisääteisiä tehtäviä koskevat säännökset erikoissairaanhoidon järjestämisen sekä yliopistollisen sairaalan tutkimus-, kehittämis- ja opetustehtävät (5 §)?

ei kantaa

66. Onko terveydenhuollon järjestämisvastuun jakautumisesta Uudellamaalla esitetty säädettäväksi tarkoituksenmukaisesti (Uudenmaan sote-maakuntien ja Helsingin kaupungin ensisijainen järjestämisvastuu, HUSin lakisääteiset tehtävät ja HUS-järjestämissopimus; 4, 5 ja 10 §)?

ei kantaa

67. Ovatko Helsingin kaupungin talouden eriyttämistä koskevat säännökset tarkoituksenmukaisia ja riittäviä turvaamaan toiminnan vertailtavuuden muuhun maahan nähden (5 luku)?

ei kantaa

68. Uusimaa-lain pykäläkohtaiset muutosehdotukset. OHJE: Erittele vastaukseen, mihin pykälään muutosehdotus liittyy lisäämällä pykälän numero ennen muutosehdotusta. Tee näin jokaisen pykälän kohdalla, jota kommentoit.

-

69. Vapaamuotoiset huomiot Uudenmaan erillislaista?

-

Yleishallintoa koskevat lait

70. Yleishallintoa koskevien lakien pykäläkohtaiset muutosehdotukset. OHJE: Erittele vastaukseen, mihin pykälään muutosehdotus liittyy lisäämällä pykälän numero ennen muutosehdotusta. Tee näin jokaisen pykälän kohdalla, jota kommentoit.

-

71. Vapaamuotoiset huomiot yleishallintoa koskevasta lainsäädännöstä.

-

Kysymyksiä sote-maakuntarakennelaista

72. Sote-maakuntarakennelaissa säädetään maakuntajaosta, joka toimii myös sote-maakuntien alueiden pohjana. Lisäksi laissa säädetään sote-maakuntien muuttamisesta, joka johtaa myös vastaavalla alueella maakuntajaon muutokseen. Onko esitetty sote-maakuntien ja niiden pohjana olevan maakuntajaon suhde sekä jaon muutosprosessi kriteereineen selkeä ja tarkoituksenmukainen ottaen huomioon maakuntajaon merkityksen muille aluejaoille?

ei kantaa

73. Pidättekö esitettyjä edellytyksiä sote-maakuntien muuttamiseksi tarkoituksenmukaisena sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen näkökulmasta? (erityisesti sote-maakuntarakennelain 2, 5 ja 10 §:t)

kyllä pääosin

74. Sote-maakuntarakennelain pykäläkohtaiset muutosehdotukset. OHJE: Erittele vastaukseen, mihin pykälään muutosehdotus liittyy lisäämällä pykälän numero ennen muutosehdotusta. Tee näin jokaisen pykälän kohdalla, jota kommentoit.

-

75. Muut vapaamuotoiset huomiot sote-maakuntarakennelaista.

-

Maakuntien ohjaus

76. Valtion ohjausta sekä sosiaali- ja terveydenhuollon että pelastustoimen järjestämisessä vahvistettaisiin. Onko tämä uudistuksen tavoitteiden näkökulmasta perusteltua?

kyllä pääosin

77. Ministeriöt ja maakunta kävisivät vuotuiset neuvottelut, joissa tarkasteltaisiin maakunnan toimintaa ja taloutta toteumatietojen ja ennusteiden näkökulmasta. Lisäksi erilliset ohjausneuvottelut käytäisiin

vuosittain yhteistyöaluekohtaisesti. Onko neuvottelujen tavoite ja käsiteltävä asiakokonaisuus tarkoituksenmukainen?

kyllä pääosin

78. Maakuntien ja valtioneuvoston välille suunnitellaan ministeriöiden ja järjestämistä vastuussa olevien tahojen vuorovaikutukseen perustuvaa aktiivista ohjausta, joka perustuisi avoimeen näkemysten ja tietojen vaihtoon sekä järjestäjien toiminnan ja talouden jatkuvaluonteiseen arviointiin. Onko ohjausmalli uudistuksen tavoitteiden näkökulmasta perusteltu?

kyllä pääosin

Uudistuksen vaikutukset

79. Vaikutusten arvioinnissa on kuvattu ehdotuksen keskeiset vaikutukset. Miltä osin vaikutusten arviointia olisi korjattava, tarkennettava tai täydennettävä?

Kuuloliitto näkee, että esityksessä ei vielä tunnisteta riittävästi yleiskatteisen rahoituksen vaikutuksia vammaisten kannalta välttämättömiin palveluihin, kuten lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälinepalveluihin ja muihin vammaispalveluihin. Maakunnat saavat itse päättää, miten he kohdistavat rahoituksensa eri palveluihin ja on vaarana, että ne palvelut, joita ei ole esityksessä kirjattu auki tai lueteltu tarvetekijäkertoimissa jäävät maakunnissa vähemmälle huomiolle. Kuuloliitto näkee, että esityksen jatkotyöstössä tulee varmistaa rahoituksen kohdentuminen maakunnissa riittävästi myös lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälinepalveluihin ja vammaispalveluihin. Kuuloliitto korostaa, että maakuntien on kyettävä kohdistamaan riittävästi resursseja kuulonkuntoutuksen palveluihin, vaikka niistä ei ole tällä hetkellä saatavana rekisteritietoa. Kuuloliitto näkee yleiskatteisen rahoituksen riskinä sen, ettei maakunnissa osata suunnata riittävästi resursseja kuulonkuntoutuksen palveluihin.

80. Onko uudistuksen muutoskustannukset tunnistettu ja arvioitu asianmukaisesti?

ei pääosin

81. Uudistuksesta aiheutuvia ICT:n ja tiedonhallinnan muutoskustannuksia on arvioitu hallituksen esityksen vaikutusarvioinneissa edellisen vaalikauden maakunta- ja sote-valmistelussa tunnistettujen kustannusarvioiden perusteella. Millaisia tarkennuksia ja täydennyksiä nyt esitettyihin arvioihin tulisi tehdä?

-

82. Näkemysesenne muista mahdollisista ICT- ja digiasioihin liittyvistä vaikutuksista ehdotetussa palvelurakenteessa?

-

a) vuosina 2021-2022?

-

b) vuosina 2023-2024?

-

c) vuodesta 2025 alkaen?

-

a) vuosina 2021-2022?

-

b) vuosina 2023-2024?

-

c) vuodesta 2025 alkaen?

-

85. a) Tulisiko arvionne mukaan sote-maakunnille siirtyviä hankintasopimuksia mitätöitymään järjestämisvastuuta ja ostopalveluja koskevan sääntelyn nojalla?

-

b) jos kyllä, mikä olisi mitätöityvien sopimusten euromääräinen arvo?

-

c) liittyisikö arvionne mukaan mitätöityviin sopimuksiin yksityisille palveluntuottajille hyödyttömiksi jääviä investointeja, mitä nämä välittömät hyödyttömäksi jäävät investoinnit olisivat ja kuinka suurista menetyksistä olisi kyse?

-

Uudistuksen toimeenpanon tuki

86. Mihin aiheisiin liittyvää valtakunnallista tukea katsotte tarvitsevanne sote- ja maakuntauudistuksen alueelliseen toteutukseen?

-

muuta, mitä?

-

Muut kysymykset

87. Mahdolliset ehdotukset käsitteen ”sote-maakunta” korvaamiseksi jollain muulla käsitteellä.

-

88. Ehdotus sote-maakuntanne nimeksi.

-

89. Muut vapaamuotoiset huomiot hallituksen esitysluonnoksesta.

Jotta sote-uudistuksen tavoitteet väestön ja vammaisten yksilöiden hyvinvoinnin parantamisesta toteutuvat, tulee osana uudistusta varmistaa se, että sote-palvelujen tuottamisessa varmistetaan esteettömyys ja saavutettavuus, esimerkiksi hoitoon hakeutuminen ja hoidon ja palvelun saamisen ja toteuttamisen osalta. Kuulovammaisten kannalta tämä tarkoittaa esimerkiksi muiden hoitoonhakeutumistapojen varmistamista puhelinpalvelun rinnalle, kuten tekstiviestipalvelun järjestämistä. Myös sote-uudistuksesta ja palveluista tiedottaminen tulee tehdä kuulovammaisille saavutettavalla tavalla, kuten tekstitystä ja tekstimateriaalia hyödyntäen.

Sivulla 22 todetaan, että Perustuslain 17 §:n 3 momentin mukaan viittomakieltä käyttävien sekä vammaisuuden vuoksi tulkitsemis- ja käännösapua tarvitsevien oikeudet turvataan lailla. Tästä oikeudesta on säädetty tarkemmin vammaisten henkilöiden tulkkauspalvelusta annetussa laissa (133/2010). Lisäksi viittomakielilaki (359/2015) asettaa viranomaisille yleisen velvollisuuden edistää toiminnassaan viittomakieltä käyttävän mahdollisuuksia käyttää omaa kieltään ja saada tietoa omalla kielellään. (---) Suomen viittomakieliä, eli suomalaista viittomakieltä ja suomenruotsalaista viittomakieltä, käyttää Kuurojen liiton arvion mukaan 4000–5000 kuuroa tai huonokuuloista ja 6000–9000 kuulevaa. Kuuloliitto haluaa tässä yhteydessä muistuttaa, että kuulokojetta ja sisäkorvaistutetta käyttävien huonokuuloisten määrä Suomessa on kokonaisuudessaan yli 100 000 ja suurin osa huonokuuloisista kommunikoi puhutulla kielellä. Puhuttua kieltä käyttävät huonokuuloiset käyttävät pääasiassa kirjoitustulkkausta ja viitotun puheen tulkkausta ja myös heidän tarpeensa tulee ottaa sote-uudistuksessa huomioon ja varmistua, että heillä on mahdollisuus käyttää yksilöllisiin tarpeisiin vastaavaa tulkkaustapaa sote-palveluissa.

90. Muut yksilöidyt säädösmuutosehdotukset.

-

Lavikainen Hanne
Kuuloliitto ry